

Борис ГУЗЬ

Німецькі колоністи Гіммельрейхи з Івангорода

4 вересня 2017 р. у селі Івангород Ічнянського району Чернігівської області сталася знаменна подія: на будинку місцевої школи було встановлено меморіальну дошку в пам'ять про уродженця села Костянтина Павловича Гіммельрайха, вченого-гідробіолога, поета і прозаїка, громадського діяча, учасника підпілля ОУН, полковника УПА, командира загону спеціального призначення «УПА-Схід».

Пам'ятна дошка на будівлі школи в Івангороді

Меморіальну дошку виготовили коштом ГО «Українська Ініціатива». Чи не вперше на теренах Чернігівщини з'явився пам'ятний знак діячу УПА.

Кость Гіммельрайх походив із роду німецьких колоністів, які проживали в Івангороді. Вивчення історії роду *Гіммельрейхів* (так пишеться прізвище у більшості

документальних джерел) приємно вразило, були вони обдарованими і талановитими людьми. З цього роду походили яскраві і відомі особистості. Про рід Гіммельрейхів з Івангорода і піде далі мова.

Німецькі колоністи з'явилися на землях України у XVIII столітті. Це були переважно гнані за віру сектанти, селяни, дрібні ремісники. У роки правління Катерини II згідно її Маніфесту від 22 липня 1763 р. частина німців прибула на українські землі з Поволжя. У 1766 р. у Борзнянському повіті Чернігівщини виникло німецьке поселення на колоністських правах.

У 1767 р. утворилося 6 невеликих, так званих Біловезьких, колоній переселенців біля Бахмача, а через три роки – біля Кролевця. Основними німецькими поселеннями Чернігівщини були колонії Біла Вежа і Грос-Вердер, де діяли лютеранська та римсько-католицька церкви. Лютеранську релігію сповідували, переважно, переселенці з околиць Франкфурта-на-Майні і Данцига, а католики переселилися з Австрії.

Чисельність німецького населення в південних повітах Чернігівщини зростає з 432 чоловік у 1782 р. до 5306 у 1897 р.

Німецький рід Гіммельрейхів оселився в селі Івангороді, колишньому сотенному містечку Ніжинського полку Гетьманщини. Це село було одним з найбільших сіл Чернігівщини, чисельність його населення складала майже шість тисяч жителів.

Відомі дві гілки цього роду: Корнелюса (Корнелія) і Йоганна Гіммельрейхів. За соціальним статусом вони належали до казенних селян, які підпорядковувались урядовій Палаті державного майна. Були Гіммельрейхи потомственими хліборобами, вони вміли ефективно працювати на землі, створивши власною фізичною працею зразкові селянські господарства, які приносили їм гарні прибутки.

Корнелій Гіммельрейх народився близько 1830 р. Відомо про двох його синів, Андрія (1852) та Михайла (1858), які народилися в Івангороді.

У Андрія Корніловича Гіммельрейха було троє синів: Володимир (1887), Самсон (1890) та Микола (1897).

Самсон Гіммельрейх став жертвою політичних репресій 1937-1938 рр. Він працював обліковцем артїлі «Механік» у селищі Сариголь поблизу Феодосії. Був заарештований Феодосійським МВ НКВС Криму в 1937 р. та засуджений на 10 років виправно-трудоих таборів. Подальша доля невідома. Реабілітований у 1964 р.

Молодший син Корнелія Михайло навчався у Новгород-Сіверській гімназії, потім у Харківському ветеринарному інституті, з якого в 1878 р. був виключений на рік і висланий на батьківщину за участь у студентських заворушеннях. В ході слідства по іншій справі було встановлено, що він у квітні-травні 1879 р. відвідував таємні збори на квартирі земського лікаря Я.М. Білого в Івангороді.

1 липня 1879 р. Михайла вислали з Чернігівської губернії в Олонецьку як політично неблагонадійного. З 16 липня він був поміщений під нагляд у Позенці. 16 листопада Михайла Гіммельрейха призвали на військову службу і відправили в Гельсінгфорс, де він служив у 23-й піхотній дивізії. У 1880 р. отримав дозвіл вступити до Харківського ветеринарного інституту. Про його подальшу долю відомостей немає.

По Йоганну Гіммельрейху відомості більш детальні, зібрана досить повна інформація про його дітей та нащадків. Народився він десь до 1850 р., одружився з українкою Параскевою Петрівною Смоляр (нар. 1848 р.). Прийняв православ'я і був наречений іменем Іоанн (Іван). Його прізвище є в списку парафіян Преображенської церкви Івангорода (1887).

Знайдено відомості про сімох синів Йоганна Гіммельрейха: Миколу, Дмитра, Олександра, Павла, Олексія, Михайла та Никандра.

Сини Йоганна отримали ґрунтовну, навіть за нинішніми мірками, спеціальну освіту, хоча для цього їх батькові і доводилося докладати чимало зусиль. Батько готував синів до майбутньої праці на селі і підходив до їх навчання з властивою німцям практичністю. Вони спочатку закінчували агрономічну або землеробську школи, отримуючи середню освіту і необхідну на селі професію агронома, а в подальшому вчилися у ветеринарному інституті, отримуючи іншу затребувану професію – ветеринарного лікаря. Один із синів отримав шановану в селах професію землевпорядника.

З початком 1-ї світової війни брати Гіммельрейхи були мобілізовані до армії, довелося їм воювати зі своїми співвітчизниками. А потім сталася Лютнева революція, а за нею й Жовтневий переворот. Російська імперія поринула у круговерть громадянської війни. Брати Гіммельрейхи постали перед нелегким вибором: або прийняти ту чи іншу сторону збройного протистояння, або вичікувати, зберігаючи нейтралітет. Микола, Дмитро і Олександр Гіммельрейхи вибрали монархічну Росію, якій завдячували всім, чого досягли в житті, і воювали в Білій армії.

Старший з братів, Микола Іванович Гіммельрейх, закінчив Уманське училище землеробства і садівництва (1894) і Харківський ветеринарний інститут. Служив ветеринарним лікарем в Борзнянському повіті. У листопаді 1902 р. був призваний на військову службу в 108-й піхотний полк у цивільному чині колезького секретаря, так почалася його кар'єра військового чиновника. В 1903 р. отримав чин титулярного радника. Служив ветеринарним лікарем Кубанської області (Кубанське козацьке військо). У 1907 р. викладав у Катеринодарській військово-фельдшерській школі, колезький асесор. За відомостями на 1919 р. служив у Білій армії.

Про Дмитра Івановича Гіммельрейха інформації мало. Відомо, що він закінчив Харківське землеробське училище, офіцер, служив у Білій армії. Далі потрапив у полон до червоних, чи, скоріше, повернувся з еміграції, з 1923 р. перебував на особливому обліку ОГПУ в Україні.

Подальша доля Миколи і Дмитра Гіммельрейхів невідома, є тільки припущення. У

1930–1931 рр. мали місце масові репресії по сфабрикованій ОГПУ справі «Весна», яка починалася в селах Борзнянського повіту. По цій справі в Україні пройшло 2014 чол., з яких 573 чол. були розстріляні, а інші отримали різні терміни таборів або були відправлені на заслання. Тих, хто вцілів, наздогнали політичні репресії 1937–1938 рр., тоді сам факт служби в Білій армії був підставою для застосування вищої міри покарання.

Олександр Іванович Гіммельрейх уникнув репресій, йому вдалося емігрувати. Народився він 31 серпня 1879 р. в Івангороді. Закінчив Харківське землеробське училище і Томський технологічний інститут.

Брав участь у Російсько-Японській війні 1904–1905 рр. У 1907 р. згадується як прапорщик запасу в 6-й Східно-Сибірській стрілецько-парковій артилерійській бригаді. За виконання спеціальних робіт був нагороджений орденом Св. Станіслава 2-го ступеня з мечами.

Працював землевпорядником у Барнаулі Алтайського краю, де познайомився з Зінаїдою Іванівною Наберухіною (нар. 1887 р. в Бійську), вчителькою початкових класів, яка стала його дружиною.

У 1-у світову війну був призваний у чині прапорщика у 5-й артилерійський дивізіон. У лютому 1916 р. нагороджений орденом Св. Анни 2-го ступеня. Служив у чині поручика в Збройних Силах Півдня Росії і в Російській армії в 1-му дивізіоні танків до евакуації Криму, останнього оплоту Білого руху на теренах Російської імперії. Його евакуювали з Севастополя на транспорті «Корнілов» у Константинополь. Перебував у таборі Російської армії в Галліюполі (тоді Греція), де пережив усі труднощі та поневіряння перших років еміграції. З 1922 р. – у Чехословаччині, працював агрономом. Помер 22 липня 1936 р. в Празі, похований на Ольшанському цвинтарі.

Дружину і дітей Олександр Гіммельрейх з початком війни перевіз до Івангорода. Після Жовтневого перевороту Зінаїда Іванівна Гіммельрейх згідно відомостям на 1922 р. працювала вчителькою в 3-класній школі №1, а в 1932 р. – в ШКМ (школа колгоспної молоді). Зазнала політичних переслідувань. Ось що написано в документі ОГПУ з грифом «Цілком таємно» від 27 квітня 1932 р.: «Геммерлейх Зінаїда Іванівна – с. Івангород, ШКМ, вчителька, сама куркулька, чоловік знаходиться за кордоном, денікінський офіцер, рідня пов'язана з «СВУ». Сама Геммерлейх пов'язана з куркульсько-заможною частиною села Івангород. Участь у громадській роботі на селі не бере. Бажано використати в іншій школі нашого району».

У 1933 р. Зінаїда Іванівна виїхала з Івангорода в Бійськ до матері, а потім переїхала в Підмосков'я (Шатурський район, с. Власово), а її вже повнолітні діти залишилися в Україні. Вона приховала подробиці своєї біографії, повідомивши, що чоловік загинув у громадянську війну. Працювала вчителькою, проживала при школі разом з матір'ю Єлизаветою Іванівною. У 1962 р. переїхала в Київ до сина Германа, померла в 1988 р. на 101-му році життя.

А далі про дітей та внуків. Син Олександра і Зінаїди Герман Олександрович Гіммельрейх народився в Барнаулі 1910 р., а його дитячі роки пройшли в Івангороді. Закінчив Ніжинську агрономічно-технічну школу, з 1928 по 1931 рр. навчався в Київському ветеринарно-зоотехнічному інституті, який закінчив з відзнакою. Під час навчання працював препаратором на кафедрі анатомії, а після закінчення навчання став асистентом кафедри. У 1939 р. отримав вчений ступінь кандидата біологічних наук.

Під час війни Герман Олександрович служив молодшим, невдовзі старшим ветеринарним лікарем стрілецького полку, а потім начальником лікувального відділення ветеринарного лазарету 55-ї гвардійської

Герман Олександрович Гіммельрейх

стрілецької дивізії, що обороняла Кавказ і штурмувала Новоросійськ. У складі 2-го Білоруського фронту дійшов до Варшави. У складі 1-го Українського фронту звільняв Східну Пруссію, штурмував Берлін. Гвардії майор ветеринарної служби Г.О. Гіммельрейх нагороджений трьома орденами Червоної Зірки, медалями «За оборону Кавказу», «За взяття Берліна» та ін.

Після війни повернувся на кафедру анатомії Київського ветеринарного інституту, за сумісництвом завідував кафедрою анатомії Білоцерківського сільськогосподарського інституту (1946), декан ветеринарного факультету Української сільськогосподарської академії (1957–1977). Одночасно завідував кафедрою анатомії (1952–1987), доктор біологічних наук (1960), професор (1962).

Г.О. Гіммельрейх був відомим ветеринарним морфологом, його ім'я знає широкому колу вчених не лише в галузі ветеринарної медицини, біології, зоології України, але і фахівцям Азії, Африки, Латинської Америки, Європи. Помер він у 1987 р. в Києві, похований на Байковому кладовищі. Ім'я Г.О. Гіммельрейха носить Музей анатомії Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Дружина Германа Гіммельрейха Тетяна Олександрівна, уроджена Жаковська (1905–1964), походила з дворянського роду. У війну перебувала в окупованому Києві. Після звільнення міста її кілька разів забирали в НКВС для допитів: прізвище німецьке, у квартирі повно медичної літератури німецькою мовою, з дворян, та ще й проживання на окупованій території. Її врятувала, мабуть, лише бездоганна військова біографія чоловіка.

Ніна Германівна Гіммельрейх

Дочка Германа і Тетяни, Ніна Германівна Гіммельрейх (1937–2014) була відомим вченим-біохіміком, кандидатом біологічних наук. З 1991 по 2013 рр. очолювала відділ біохімії нервової системи Інституту біохімії ім. А.В. Палладіна Національної академії наук України.

Потомки цієї гілки роду Гіммельрейхів нині мешкають у Києві.

У Олександра і Зінаїди Гіммельрейхів було ще двоє синів, Лев та Вадим.

Лев Олександрович Гіммельрейх (нар. 1912 р.) проживав у Харкові. Загинув під Харковом у березні 1943 р. Похований у селі Єлизаветівка Лозівського району Харківської області у братській могилі.

Тоді 16 лютого 1943 р. війська Воронезького і Південно-Західного фронтів звільнили Харків. У місті публічно повісили колаборантів та спішно провели мобілізацію, забирали до армії навіть 15-річних підлітків та чоловіків, старших за 60 років, не питаючи документів. Їх кинули в бій без будь-якої підготовки і, майже, без зброї. Частина мобілізованих навіть не перевдягли у військову форму, пішли вони в бій хто в чому. У Харкові їх називають «чорнорубашечниками».

З військової точки зору посилати в бій зовсім невідготовлених людей було повним безглуздом, але для вищого військового керівництва ті люди нічого не вартували, були для них просто гарматним м'ясом. Та й не допомогли тоді такі жертви, 10 березня німці знову захопили Харків.

Цей трагічний епізод війни довго замовчувався, бо він не вписувався в діючу ідеологічну доктрину. У тій м'ясорубці і загинув Лев Гіммельрейх. Його встигли поставити на довольство у якійсь військовій частині, тому відомості й збереглися в архівах.

Доля Вадима Олександровича Гіммельрейха (1914–1972) склалася достатньо благополучно. Був він вченим-географом, викладав у Махачкалі, керував Дагестанською філією Географічного товариства СРСР, автор підручника з географії для дагестанських шкіл.

Молодший з синів Йоганна, Никандр Іванович Гіммельрейх, закінчив землеробське

училище, в 1-шу світову війну служив у царській армії, потрапив до австро-угорського полону. Повернувся з полону в 1918 р., проживав у Івангороді, в період НЕПу успішно займався сільським господарством.

У 1930–1931 рр. Никандр Гіммельрейх проходив по вже згаданій справі «Весна». У кількох селах бувшого Борзнянського повіту ОГПУ тоді виявила «контрреволюційні» групи, до яких потім прив'язали «викритий» у Борзні «штаб». Пізніше його назвали «Борзненским штабом повстанських військ», а потім і «Лівобережним штабом повстанських військ», який, нібито, охоплював усю Чернігівщину. Ця справа була сфабрикована і роздута до неймовірних розмірів діячем ОГПУ Ізраїлем Мойсейовичем Леплевським.

По справі «Весна» проходив вчитель села Івангород Пуріс Степан Прокопович. З його слідчої справи, наданої ГДА СБ України, відомо, що «контрреволюційна» група, до якої входив і Никандр Гіммельрейх, складалася з сільської інтелігенції (вчителі, агроном, ветеринар, землевпорядник, лікар) і була таким собі гуртком приятелів. Діяльність членів групи зводилася до обговорення політичних питань за преферансом, іноді за випивкою, і в розмовах з селянами, де висловлювалися невдоволення владою і критичне до неї ставлення. Ніяких прокламацій, листівок, закликів до повалення влади, а, тим більше, фактів накопичення зброї для повстання не було.

Проте, С.П. Пуріса засудили до вищої міри покарання. Подальша доля Никандра Гіммельрейха невідома, але, як пишуть, переважна більшість заарештованих на Борзнянщині селян були розстріляні.

По двом синам Йоганна Гіммельрейха вдалося встановити лише дати народження: Олексій народився 1888 р., а Михайло – в 1890 р. Вони є у списку виборців волосних гласних від Івангорода 1917 р. Ще є інформація, що діти Олексія Гіммельрейха у радянські часи мешкали в Києві, зокрема його дочка Валентина.

Ще один син Йоганна Павло Іванович Гіммельрейх народився в 1883 р. в Івангороді. Закінчив Харківське землеробське училище і Харківський ветеринарний інститут (1909). Працював ветеринарним лікарем, потім у Київському ветеринарному інституті (до 1930 р. – ветеринарно-зоотехнічний інститут), став кандидатом ветеринарних наук. У 1934 р. був посланий піднімати ветеринарну науку в союзних республіках, працював у Єреванському і Ашгабатському ветеринарних інститутах. Перед війною повернувся на Київщину, працював у Білоцерківському сільськогосподарському інституті, захистив докторську дисертацію з ветеринарних наук і отримав звання професора (1939).

У війну П.І. Гіммельрейх залишився на окупованій території у Білій Церкві. Працював завідувачем кафедри у Київському ветеринарному інституті, який німці відкрили у вересні 1942 р. При відступі німців йому зі зрозумілих причин довелося евакуюватися на Захід. Перебував з дружиною у Галичині, а з 1944 р. – у Мюнхені, де працював першим деканом ветеринарного факультету Українського техніко-господарчого інституту (до 1950 р.). У 1951 р. емігрував до Австралії, проживав у Мельбурні, був членом Союзу об'єднаних українців Австралії.

Павла Гіммельрейха ніколи не покидала туга за Батьківщиною, в 1959 р. він повернувся в Україну. Проживав у Львові у родичів, помер у 1960 р.

Його дружина Єлизавета Василівна, уроджена Попова, розділила долю чоловіка. Народилася вона 1890 р. у Катеринославі (нині Дніпро) у родині священика. В 1910 р. закінчила з відзнакою жіночу гімназію в м. Бахмуті і того ж року склала іспити за повний курс чоловічої гімназії, отримавши доступ до вищої університетської освіти. Навчалася у Жіночому медичному інституті в Санкт-Петербурзі (1911–1913), звідки була виключена за участь у студентських заворушеннях. У 1911 р. вийшла заміж за майбутнього професора П.Гіммельрейха. Закінчила медичний факультет Харківського університету (1918). Працювала лікарем-гінекологом у Чернігові, Воронькові, Каневі, а з 1922 р. – в клініці А. Крупського при Київському університеті та, одночасно, у Київському ветеринарно-зоотехнічному інституті, де опановувала біохімію. З 1934 р. перебувала разом з чоловіком

в Єревані і Ашгабаті. У 1939 р. – доцент, зав. кафедрою біохімії Білоцерківського сільськогосподарського інституту, кандидат біологічних наук (1940).

Павло Іванович Гіммельрейх

Єлизавета Василівна Гіммельрейх (Попова)

Під час війни проживала в окупованому Києві, а з наближенням фронту переїхала з чоловіком до Галичини, певний час працювала лікарем. З 1944 р. – у Мюнхені.

У 1946 р. стала співзасновницею медичного відділу УВАН (Української вільної академії наук), академік УВАН. З 1952 р. – в Австралії. Мріяла про повернення на Батьківщину, але не судилося. Померла в Мельбурні у 1955 р.

І трохи про Костя Гіммельрейха. Його біографія детально висвітлена у Вікіпедії та численних публікаціях, але на окремих деталях хотілося б зупинитись.

Син Павла і Єлизавети Костянтин (Кость) Павлович Гіммельрейх народився 1912 р. в Івангороді. У 1927 р. закінчив Першу Шевченківську гімназію в Києві, навчався в електротехнічному, а потім у хімічному технікумі. 1931 р. вступив до зоотехнічного інституту, який закінчив у 1935 р.

Згадуючи роки навчання в інституті, Кость Гіммельрейх писав у своїх спогадах, що багато його товаришів полишили навчання і розбіглися хто куди, оскільки під час голодомору 1932–1933 рр. тарілка супу та 50 грамів хліба у студентській їдальні були недостатніми для засвоєння складних інститутських дисциплін. Залишилися лише ті, кому допомагали родичі.

Після закінчення інституту був призваний на рік у військову школу в Хабаровську, яку закінчив зі званням старшого лейтенанта артилерії.

Після вишколу працював у Інституті гідробіології Академії наук УРСР. Спочатку науковим лаборантом, а з 1941 р. після закінчення аспірантури та підготовки дисертації – старшим науковим співробітником.

Кость Павлович Гіммельрейх.
Австралія, 1953

На початку війни був призваний в Червону армію, обороняв Київ. Служив у артилерійському полку, був командиром взводу управління, помічником начальника штабу дивізіону, потім помічником начальника штабу полку. Обставини склалися так, що полк залишився без начальника штабу і командира. Костянтин Гіммельрейх став замісником командира полку, очоливши полковий штаб.

Його полк залишився без пального і опинився в оточенні у «Київському котлі». Тоді в кільці оточення загинув увесь Південно-Західний фронт, а в полон потрапило 665 тис. бійців. Кость Гіммельрейх також опинився у полоні, знаходився в таборі для військовополонених на околиці Житомира, де відчув усі «принади» табірної життя радянського полоненого у німців. Антисанітарія, холод, голод і просто нелюдські умови життя, які багато-хто не витримував. Німці тоді не були готові до розміщення такої кількості полонених, а

«зразково» організовані табори (шталаги) з'явилися пізніше.

З полону зміг звільнитися, записавшись в українську допоміжну поліцію Києва. При першій же нагоді пішов із поліції, знайшовши роботу через міську управу. Працював директором рибтресту, і, одночасно, науковим співробітником Інституту гідробіології, який відновив роботу при німцях.

1942 р. вступив до похідної групи Організації українських націоналістів (ОУН), яка напівлегально діяла в Києві. Це була гілка ОУН, яку очолював Андрій Мельник (ОУНм).

Кость Гіммельрейх позиціонував себе українцем, хоча і володів німецькою мовою. Реєструватися як фольксдойче він відмовився. Ось що він писав в автобіографії про своє німецьке походження: «Моє німецьке прізвище – Гіммельрайх (небесне царство) – успадкував я від мого прапрадіда, що походив з німецьких колоністів, які поселилися на Україні за часів Катерини II. Він одружився з україночкою, як і його син і внук, тобто мій батько, так що в мене вже залишилася лише одна восьма німецької крові».

Кость Гіммельрейх, напевно, знав про долю братів батька, і зробив свій особистий вибір. З тих пір і почалося у нього подвійне життя, офіційно він керував рибтрестом і працював у Інституті гідробіології, а в підпіллі виконував таємні доручення ОУН, та тихо саботував поставки свіжої риби до німецької армії. Більшість риби, яка виловлювалась бувшими радянськими рибальськими артілями, опинялася на київських базарах.

З наближенням фронту разом з дружиною Левантиною (уродженою Моровською) і дітьми Юрієм та Олесею переїхав до Галичини, а коли фронт підійшов до Карпат – відправив сім'ю далі на Захід.

Влітку 1944 р. поблизу містечка Турка в Карпатах Кость Гіммельрейх намагався

Кость Гіммельрейх після
прибуття на Захід, 1946

створити відділ Української повстанської армії (УПА), що складався з мельниківців. Вдалося зібрати одну сотню ім. Полуботка, яку він і очолив під псевдонімом «Шелест». Але незабаром під тиском відділу УПА, що представляв гілку ОУН Степана Бандери, сотня самоліквідувалася.

Кость Гіммельрейх відбув до старшинської школи УПА, а після двомісячної підготовки прибув у розпорядження Головного військового штабу УПА. На початку січня 1945 р. зустрівся з командувачем УПА Романом Шухевичем, який призначив К.Гіммельрейха командиром відділу особливого призначення «УПА-Схід» (з новим псевдонімом «Кий»).

Відділ мав складатися з вихідців із Центральної та Східної України, його метою було взяття Києва після можливого початку війни між СРСР і західними союзниками.

К.Гіммельрейх формував і готував свій відділ на сході

Тернопільської області, уникаючи серйозних сутичок з радянськими військами. Однак надії на війну між СРСР і союзниками швидко розвіялися, і вже у вересні 1945 р. полковник УПА К.Гіммельрейх, втративши зв'язок з Головним штабом, з рейдом пішов на Захід. Під його командуванням було близько 200 бійців. Зустрівши на шляху слідування один із крайових відділів УПА, передав туди своїх вояків, а сам, за погодженням, відправився з кількома старшинами до кордону.

З родиною возз'єднався 1946 р. у Західній Німеччині. Поселившись у місті Регенсбурзі, включився в розвиток нової політичної сили – Української революційно-демократичної партії, заснованої письменником Іваном Багряним. З 1949 р. – член ЦК партії.

Кость Гіммельрейх з родиною.
Австралія, 1951

У 1951 р. емігрував з родиною до Австралії. Заснував газету «Українець в Австралії» (1956). Опублікував мемуари «Річка обіточна», «Спогади командира відділу особливого призначення УПА-Схід», збірку віршів «З-під евкаліптів».

Творчий доробок мав би бути більшим, але рукописи його творів, як і науковий архів матері, згоріли при пожежі у будинку Гіммельрейхів у Мафрі в березні 1953 р. Дещо вдалося відновити, але наприкінці 1970 р. Кость Гіммельрейх переніс інсульт і практично втратив зір, а тому продовжувати роботу над своїми творами уже не міг.

В 1960-х роках був нагороджений Воєнним хрестом УНР, а в 1987 р. – Золотим хрестом заслуги УПА. Помер у 1991 р. в Канберрі, похований у Мельбурні.

Його діти стали повноправними громадянами Австралії. Батько виховав їх в любові до України. Юрій (Юрко) Гіммельрейх – відомий художник, член Спілки українських образотворчих митців Австралії. Він провідував родичів у Києві в 1991 р. Олеся Вотерфол також була активним діячем Спілки, а після аварії на Чорнобильській АЕС стала одним із замісників голови Австралійської фундації допомоги дітям Чорнобиля. Вона збирала кошти постраждалим дітям через телемарафони, продаж мистецьких творів з аукціонів, влаштуванням добродійних концертів. Приїздила до Києва з чоловіком, дочкою та зятем у 1989 р.

Хотілося б сподіватися, що і їх потомки збережуть пам'ять про Україну та про своє родове коріння.

Така ось багатопланова, складна та заплутана, а в значній мірі й трагічна історія роду Гіммельрейхів з Івангорода. Жили вони у непевні, тривожні та переломні часи, що й відобразилося на їхніх долях. Треба було робити складний особистий вибір, і був він у них різним, але їхньої вини у цьому немає, таке було життя. Це, безумовно, славний, талановитий і працьовитий рід, який заслуговує на всіляку повагу та добру людську пам'ять.